

Væksten skal stoppes!

Af Maria Reumert Gjerding

Ved folketingsvalget for fem måneder siden, kom klimaet og miljøet for første gang i en valgkamp, reelt på dagsordenen og alle partier sloges om at overbyde hinanden med klimaløfter. Der er nu etableret et klimaministerium, der skal bygges vindmøller som aldrig før og måske skal der solceller på tagene. Men kan klimaforandringerne virkelig løses alene ved de tiltag og løfter der i kampens hede blev slynget ud op til valget?

En reel løsning på klimatruslen kræver i et land som Danmark, en reduktion af udledningen af CO₂ på omkring 90 procent. Kan vindmøller og solceller virkelig hjælpe os til denne markante reduktion, mens vi ufortrødent fortsætter med den livsstil vi i dag? Kan et klimaministerium trænge tilstrækkelig igennem i alle samfundets sektorer så klimaet bliver indtænkt i alle sfærer af samfundets udvikling? Eller er faren ved et klimaministerium i virkeligheden, at klimaindsatsen isoleres i et ministerium, der skal konkurrere med alle andre ministerier om prioritering af sine mærkesager (f.eks. transportministeriet, forbrugerministeriet, forsvarsministeriet). Klimaet burde ligge som højeste prioritet inden for alle aktiviteter i alle eksisterende ministerier.

Dette ville signalere, at hvis fejler i at tage hånd om klimaet, vil vi også fejle i alt andet, der handler om vores fremtidige liv.

Velfærd uden vækst?

Mens politikerne havde travlt med at overbyde hinanden, når det kom til vindmøller, er der ingen der har talt om reduktion af forbruget. Der er ingen, der har (turde) stille spørgsmålstejn ved dogmet om, at økonomisk vækst i det uendelige er det eneste saliggørende. Dette kan skyldes, at økonomisk vækst opfattes som en naturlov og uundværlig for 'fremskridtet'.

Som et vækstsamfund skal vi hele tiden stræbe efter at blive større, og blive i stand til at forbruge mere og mere. Det er jo det, der holder hjulene i gang, og holder os alle beskæftigede. Men vi ved også, at vækst er forbundet med stigende ressourceforbrug og stigende udledning af CO₂, og der er ingen grund til at tro, at dette skulle være anderledes i fremtiden. Vi står altså i den vanskelige

situation, at væksten og hele vores forståelse af 'fremskridt' er ved at undergrave vores fremtidsmuligheder på kloden.

Den erkendelse betyder, at vi er nødt til at gøre op med forestillingen om, at økonomisk vækst er positivt. I stedet må vi se i øjnene, at fortsat økonomisk og materiel vækst ikke er en naturgiven forudsætning for udvikling af et velfærdssamfund med social tryghed for alle.

Denne manøvre er ikke simpel. Vi er bestemt ikke vant til at se økonomisk vækst som det, den reelt er: det mest miljømæssigt og socialt ødelæggende og destabiliserende for samfundet. Tværtimod er væksten i rigtig mange sammenhænge blevet fremstillet som løsningen på en lang række samfundsmæssige problemer lige fra fattigdom til forurening. Men det er på tide, at vi gør op med denne illusion om vækstens gavnlige effekt.

For det første må vi gøre op med forestillingen om, at vækst er vejen ud af et ulige samfund. Årtiers erfaringer har vist os, at det modsatte er tilfældet, og at væksten tværtimod har ført til, at velstandsfordelingen som sådan er blevet mere ulige.

Den anden vrangforestilling vi må gøre op med, er tanken om 'bæredygtig vækst'. For nej: vi kan ikke afkoble væksten fra ressourceforbruget. Teknologiske forbedringer i ressourceudnyttelse bliver 'ædt op' af et stadig stigende forbrug, hvorved den samlede virkning ikke fører til en reduktion i udledningerne. Væksten kan aldrig gøres bæredygtig.

Ligevægtssamfund

Vejen mod et samfund der udleder 90 procent mindre CO2 må nødvendigvis kræve, at vi gør op med nogle grundideologier. I stedet for at fortsætte den vej vi hidtil er gået (og som har været årsagen til problemet), må vi finde helt nye veje, hvor vi omlægger vores livsstil, og markant reducerer vores forbrug. Hvis vi virkelig skal opnå reduktioner af den størrelsesorden, må vi acceptere at opgive nogle af vores vanedannende materielle bekvemmeligheder. Til gengæld kan man forestille sig at man får andre ting i stedet.

Undersøgelser har bl.a. vist, at op til et givent punkt, giver mere vækst ikke mere velfærd, fordi bl.a. de miljømæssige omkostninger for samfundet bliver så store, at de opvejer den velstand der opnås fra væksten. Et sted at starte kunne derfor være at nuancere synet på væksten og kun 'vækste' op til et vist velstandsniveau, hvor alle er ude af fattigdommen og kun til det punkt, hvor de samfundsmæssige fordele udlignes af de samfundsmæssige omkostninger. I stedet for at stræbe

mod et samfund i vækst bør vi stræbe mod et ligevægtssamfund. Et sådan samfund vil kunne eksistere og udvikles inden for de begrænsninger for liv, der eksisterer på planeten.

Det er vigtigt at understrege, at løsninger kan findes uden en ufleksibel planøkonomi. Men der skal være grænser for økonomien. Grænserne har egentlig altid eksisteret, vi har bare ignoreret dem, og regningen skal betales nu.

En fælles opgave

Kampen for klimaet er en kamp mod den livsstil, vi har vænnet os til. Det er en proces, hvor nogle grundlæggende værdier skal tages op til overvejelse og kritisk gennemgang. Hvor frihed ikke længere alene skal dreje sig om økonomisk frihed, men i stedet frihed til at vælge andre livsveje. Hvor livskvalitet ikke måles på, hvor meget vi har råd til at købe, men i stedet på hvor mange valgmuligheder vi har i forhold til arbejde, familie, venner og fællesskab.

Klimakampen er ikke længere noget 'andre' bør tage sig af: De multinationale selskaber, olieselskaberne, flyselskaberne. Det er noget, der skal komme fra hver eneste af os, hvor vi hver især kæmper for et mere meningsfuldt liv, kæmper for en livsstil, der kan redde kloden. Først da tør politikerne gå til valg på en politik, der vil nytte noget. Først da vil det handle om andet end vindmøller, solceller og klimaministerium, der ingen forskel vil gøre i det store billede. Først da vil det handle om en egentlig ansvarlig klimapolitik, der indebærer, at den økonomiske vækst skal stoppes og vores forbrug markant reduceres.

Maria Reumert Gjerding er med i det danske netværk 'Ud af vækstens vold', der er del en degrowth-bevægelse i hele Europa